

Chovatelské zpravodajství

PROGRAM ŠLECHTĚNÍ MT

Principy šlechtění koní mají svá **genetická pravidla**. Plemenářská práce spočívá ve **třech fázích šlechtění**. Tyto tři kroky jsou platné u plemenitby všech plemen koní. U moravského teplokrevníka, který prochází regenerací, jsou ještě více nezbytně nutné k úspěšné realizaci regenerace.

Z **provedených analýz populace MT** je zřejmé, že pro další šlechtění populace bude možné využít a **obnovit především populaci kmenů Furioso, Przedswit, Gidran, Shagya resp. Sahib, North Star a Catalin**. Využití resp. obnova ostatních polokr. kmenů je díky úrovni zastoupení jejich genů v populaci moravského teplokrevníka zanedbatelná. Vzhledem k počtu otcovských linií v kmenech bude jedním ze základních šlechtitelských postupů **střídavé skupinové páření**, spočívající na principu **střídání plemenů mezi liniemi** v každé generaci.



První fáze

Spočívá v **tvárové a původové homogenizaci** (stejnorodosti). Což u MT znamená **připarařování hřebců se silnou individuální potencií, v dobrém typu, exteriéru a s homogenním původem**. U MT vybíráme hřebce s původem dle požadovaným cílům a s předky navazujícími na dříve chovaného koně. Hřebec musí mít rovněž **odpovídající výkonnost v rámci plemene** – po výkonnostních zkouškách, případně s vlastní sportovní výkonností nebo potomstvo dosahující určené stupně výkonnosti.

Druhá fáze

Spočívá ve **zlepšování užitkových vlastností** podle představ chovatele a cíle šlechtění. U MT to znamená především připarařování hřebců s vyšší vlastní výkonností nebo s dosaženou vyšší výkonností jeho potomstva. Připarařování podle výkonnosti se provádí přesto, že u MT není cílem dosažení absolutní výkonnosti, ale sledování a zlepšování výkonnosti je obecně platné u všech kontrolovaných plemen hospodářských zvířat.

Dále v druhé fázi dochází i k připarařování hřebců **zlepšovatelů mechaniky pohybu**. Dále lze v této fázi připarařovat hřebce **dodávající konstituční tvrdost** patrnou nejen u potomků, ale zejména v dobrém zdravotním stavu hřebce a **viditelnou v suchosti a výraznosti tělesných tvarů** vybraných hřebců. V druhé fázi, která je složitější než první krok, je nutné jednotlivé **úkony podle potřeb rozdělit**. Tato fáze šlechtění je **nejsložitější a nejdelší**. Nemusíme nutně zlepšit požadované vlastnosti, ale je nutné je nejméně zachovat. **Klisny pro druhou fázi šlechtění musí projít první fází šlechtění**. Přeskočení tohoto „špruše“ sice může přinést i dobrý výsledek, ale jedná se o krátkodobý efekt nemající chovatelský dlouhodobý dopad spočívající v genetické fixaci a dědičnosti dosažených užitkových vlastností. **ŠLECHTĚNÍ NELZE PROVÁDĚT SOUČASNĚ NA VÍCE UŽITKOVÝCH VLASTNOSTÍ** – i když mnohdy zlepšení dvou i více vlastností se může v potomstvu projevit a spočívá v celkové kvalitě připářeného hřebce.



Třetí fáze

Třetí fáze je odborně nazývána - **vytvoření biotopu** tj. požadovaného genotypu (soubor genů jedince) a fenotypu (projev genotypu v určitém vnějším prostředí) – a jedná se vlastně o **chov v prostředí udržujícím již docílené požadované vlastnosti plemene**. U MT je to chov **původního mnohostranného moravského teplokrevníka**.



Zařazení koní do jednotlivých fází podle původů je v silách Rady plemenné knihy.
(text: ing. S. Hošák)



ČESKÝ SPORTOVNÍ PONY V SOUČASNÉ FÁZI ŠLECHTĚNÍ

Přestože chovatelské a následně i sportovní výsledky **Českého sportovní pony (dále jen ČSP)** dosahují úrovně ostatních plemen ponyho a mnohdy je i převyšují, klade svaz chovatelů ČSP neustále důraz na šlechtitelskou práci. Problém současného šlechtění Českého sportovního pony nespočívá jen ve výběru plemníka a plemene pro šlechtění, ale i **v dodržování chovatelských zásad** v chovech jednotlivých chovatelů. Omluvu jejich někdy nevhodných kroků nesnese, že „budme rádi, že někdo ještě koně u nás chová“. Právě naopak v konkurenci importů musí ČSP „vítězit“ těmi užitkovými vlastnostmi, které zušlechťující plemena nemají nebo mají poskrovnu a pro naši původní populaci jsou charakteristická. U ČSP je to **konstituce, skromnost, charakter a mnohostranná využitelnost**. Hipologický odkaz koně jako **produktu „rodné hroudy“** nemusíme zneužívat, ba naopak respektovat. Prostředí po tisíciletí formovalo jednotlivé typy koní, plemenné skupiny a jednotlivá plemena.

Při radikální typové přestavbě ČSP a koně vůbec, úzce související s nárůstem požadované výkonnosti, se **vliv prostředí ještě zvýraznil**. Zejména **ve vazbě výkonnosti a konstituce**. V této souvislosti si to musíme uvědomit a stavět na charakteristice vlivů užitkových vlastností jednotlivých plemen. Rozdíl mezi jednotlivými plemeny se smazaly jen v oblasti typu, exteriéru, výkonnosti. Zásadně však zůstal vliv původního plemene v oněch základních užitkových vlastnostech, po mnoho let formovaných ve specifických podmínkách oblastí s chovem jednotlivých plemen. Tuto zákonitost neznají ani mnozí chovatelé. Žabomyší války i odborníků o vhodnosti jednotlivých plemen neznalost této přeměny potvrzují.

Je si třeba uvědomit, že kvalitní importovaní rodiče mohou dát v našich podmínkách vynikajícího „sportovního“ jedince. **Chovná hodnota** se však prokáže nejdříve až **ve druhé generaci**, z níž se rodí pokračovatelky chovu. Druhá filiální generace (F2) je i historicky **prubířským kamenem** pro importované hřebce zušlechťovatele. Staří praktici nepovažovali za chovný přínos **importovaného hřebce**, který nezplodil v chovu **úspěšného pokračovatele**.

V obou směrech chovu ČSP postaveném na původním koni či na větším vlivu importů máme **vynikající chovatele**. A chovy úspěšných chovatelů se rozrostou a bude jich více, pokud budou **znát a respektovat základní genetické zákonitosti platné obecně při zušlechťování všech plemen koní**. Jsou to ony tři fáze šlechtění celosvětově platné:

1. Dosažení **typové a exteriérové homogenity** (jednoty) při zachování požadované užitkovosti vhodnými prověřenými plemníky.

2. **Zlepšení výkonnosti** ve sportu a v chovu úspěšnými plemníky a zařazením do chovu ve sportu výkonných matek.

3. Vytvoření **požadovaného typu a udržení** jeho výkonnosti na vysokém stupni zejména již vyšlechtěnými jedinci.

Pokud k tomu přistoupí i základní genetické znalosti při sestavování rodičovských párů, máme vyhráno. A při troše skromnosti a radosti i jen při malých pokrocích můžeme ostatním evropským chovům, sice okrajově, i z důvodů kvantity, **konkurovat**.

V hipologické literatuře se uvádí, že jen deset procent populace dosáhne na špičku. Zbývajících devadesát procent budiž pro nás oním chovatelským základem chovu i pro sport na základní výkonnostní úrovni. S užitkovými dědičnými vlastnostmi původního u nás chovaného **Českého sportovního ponyho - konstitucí, skromností, charakteru a mnohostranným využitím**.

(text: ing. S. Hošák)

